

1. <https://www.infowithjan.com/2023/01/Russias-war-USA-UN-leopardtanks-political-social-wartimeline.html>
2. <https://autowrite.app/how-war-in-ukraine-will-define-the-geopolitical-future-of-the-world/>
3. Втрата складів. URL: <https://rau.ua/novyni/sklad-ritejl-vtratu-logistiku/>

ПЕДАГОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ ТА СФЕРА ДІЯЛЬНОСТІ

Карина БЕЗЦІННА

здобувач

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Вікторія ЧЕПУРНА

канд. пед. наук., доцент кафедри філософії та
педагогіки професійної підготовки

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Професійна підготовка кадрів у вищих навчальних закладах України має славетну історію, давні традиції і певну специфіку, що змінюється в залежності від вимог часу і відповідної нормативно-правової бази. Разом із тим, існуюча практика підготовки як бакалаврів, так і магістрів в класичних університетах передбачає переважно вивчення фундаментальних та спеціальних дисциплін. У той же час безпосередня підготовка майбутніх педагогів (якими стає переважна більшість випускників) вимагає засвоєння низки суто педагогічних дисциплін, вивчення яких направлено на формування відповідної педагогічної компетентності студентів.

У педагогічному блоці дисциплін передбачається вивчення навчальної дисципліни «Педагогічний менеджмент», метою якої є формування у

студентів управлінської компетентності. Педагогічний менеджмент є складовою частиною освітнього менеджменту як навчальної дисципліни, що висвітлює практику управління освітніми (в тому числі і педагогічними) процесами. Слід уточнити, що мова йде не тільки про управління навчальним закладом чи певною територіальною освітньою системою. Увага студентів акцентується на всіх аспектах управління, в тому числі управлінні навчальним процесом, прийнятті доцільних управлінських рішень, удосконаленні процедур оцінювання ефективності функціонування певних освітніх систем тощо. У процесі викладання навчальної дисципліни «Педагогічний менеджмент» передбачається з'ясування специфіки освітніх систем різних рівнів як в Україні, так і за її межами.

Особливу увагу приділено досвіду управління, що запроваджено в національних освітніх системах США, Великої Британії, Фінляндії, Японії і Китаю, які мають високі показники в міжнародних порівняльних дослідженнях якості освіти, рейтингах ВНЗ тощо. Акцент зроблено на реалізації традиційних управлінських функцій в системі освіти (планування, організація, мотивація і контроль). Слід також наголосити, що в процесі вивчення дисципліни студенти знайомляться із нормативно-правовим забезпеченням освіти в Україні, що не передбачено в такому обсязі іншими навчальними дисциплінами педагогічного спрямування.

Основна мета: дослідити педагогічний менеджмент як галузь знань та сфера діяльності.

Аналізуючи поняттєво-категоріальний апарат педагогічного менеджменту, слід розглянути співвідношення понять «управління», «соціальне управління», «менеджмент», «педагогічний менеджмент» тощо, які використовуються в науковій і методичній літературі з питань загального управління і управління педагогічними системами зокрема. Управління визначають як функцію організованих систем різної природи (технічних, біологічних, соціальних), що забезпечує збереження їх структури, підтримку певного стану або переведення в інші стани відповідно до об'єктивних

закономірностей існування даної системи, реалізацією програми або свідомо поставленої мети. Управління здійснюється шляхом дії однієї підсистеми – тієї, що управляє, на іншу, якою управляють, на процеси, що в ній відбуваються, за допомогою інформаційних сигналів або управлінських дій [1]. Будь-яке суспільство є складною соціальною системою. Це множина взаємопов'язаних елементів (підсистем), що знаходяться у відносинах зв'язку один з одним.

Побудова, функціонування і удосконалення таких систем є важливим завданням [2, с. 63]. Управління соціальне – у широкому сенсі – органічно властиве суспільній системі явище, що забезпечує збереження її цілісності, якісної специфіки, відтворення і розвиток. Управління соціальне у вузькому сенсі є усвідомленою, систематичною, спеціально організованою дією на суспільство по впорядкуванню і вдосконаленню його соціально-діяльної структури в процесі вироблення і досягнення мети. Воно виступає як сукупність організаційно оформлених утворень і управлінських зв'язків між ними, здійснення яких дозволяє реалізувати управлінську дію між індивідами, соціальними групами і спільнотами, політичними, економічними і іншими інститутами суспільства. Управління соціальне охоплює всі ті об'єкти і процеси в суспільстві, стан яких має значущість для його існування і розвитку як соціальної системи для життєдіяльності людей.

По своїй суті воно упорядковує суперечливу взаємодію між індивідуальними, груповими і загальними інтересами для їх спільної реалізації. Управління соціальне є регуляцією соціальних стосунків, що визначають положення і ролі людей в суспільстві, спрямованість їх інтересів, діяльності, її вміст і інтенсивність. Управління соціальне впливає на суспільні стосунки і перш за все – на стосунки, що складаються з приводу речей, засобів виробництва, забезпечує узгодження численних інтересів (територіальних, національних, колективних, індивідуальних тощо), організує соціальні дії, досягнення намічених цілей, загальних результатів [1].

Менеджмент – вид управління; діяльність, спрямована на перетворення вихідної ситуації в бажану. Це – функція, вид діяльності з керівництва людьми в різних організаціях, а також галузь людських знань, які допомагають здійснити цю функцію [3, с. 180]. Т. Мостенська та інші пишуть, що менеджмент – це окрема дисципліна, а точніше – міждисциплінарна область, яку найправильніше назвати «управлінською думкою», що включає в себе науку, досвід, ноу-хау, які збагачуються управлінським мистецтвом. На управлінську думку впливають досягнення багатьох наук: економіки, логіки, психології, педагогіки, соціоніки, математики, інформатики, соціології. Мистецтво управління можна розглядати як використання цього наукового доробку для досягнення мети діяльності організації та отримання бажаних результатів на основі узгодження дій багатьох людей [4, с. 23].

О. Кузьмін та ін. вказує на відмінність між термінами «управління» і «менеджмент». Вони визначають управління як цілеспрямовану дію на об'єкт з метою змінити його стан або поведінку у зв'язку зі зміною обставин. Управляти можна технічними системами, комп'ютерними мережами, автомобілем, конвеєром, літаком, людьми тощо. Менеджмент є різновидом управління, який стосується лише управління людьми (працівниками, колективами працівників, групами, організацією тощо). Таким чином, менеджмент – це цілеспрямований вплив на колектив працівників або окремих виконавців з метою виконання поставлених завдань та досягнення визначених цілей.

Автори вважають, що предметом вивчення науки про менеджмент є:

1. Теоретичні засади управлінської діяльності (закони, закономірності, принципи, категорії, механізми, моделі тощо).
2. Практика управління організаціями (підприємствами, корпораціями, господарськими товариствами тощо).
3. Проектування систем менеджменту (формування взаємопов'язаних і взаємодіючих управлінських важелів, які забезпечують управлінський вплив керуючої системи організації на керовану). Об'єкт вивчення менеджменту –

процес управління виробничо-господарською діяльністю підприємств, корпорацій, господарських товариств, об'єднань та інших організацій. Дослідження процесу менеджменту та виокремлення його етапів дають змогу послідовно ознайомитися з усіма управлінськими категоріями, виявити взаємозв'язки між ними, зрозуміти характер та особливості здійснення управлінського впливу.

Це сприяє формуванню в майбутніх економістів та менеджерів управлінського мислення, керівних навичок, здатності до прийняття управлінських рішень. Отже, суб'єктом вивчення менеджменту є працівники керуючої і керованої систем організації, їх професійний та кваліфікаційний рівень, ступінь виконання ними повноважень, обсяги відповідальності, а також взаємозв'язки в системі менеджменту [5, с. 8 –10]. Щодо застосування термінів управління і менеджмент в системі освіти, то слід зазначити, що за В. Луговим, управління освітою – це цілеспрямована зміна її стану. Зазвичай управлінські дії спрямовані на досягнення стратегічних пріоритетних цілей функціонування та розвитку освіти.

Сучасними освітніми пріоритетами визнано: збільшення охоплення населення освітою; забезпечення освіти протягом життя; рівний доступ до якісної освіти; посилення ролі держави в гарантуванні справедливості в здобутті освіти; гуманізація та демократизація освіти; підвищення професійної компетентності викладачів; становлення державно-громадського управління освітою; поширення інформації про якість освітніх послуг; ефективно та результативно використання видатків на освіту [6, с. 944 –945].

Розглядаючи управління окремими підсистемами в системі освіти, слід звернути увагу на ґрунтовне визначення поняття «управління школою» надане В. Лазарєвим, який вважає, що «... це особлива діяльність, в якій її суб'єкти за допомогою планування, організації, керівництва і контролю забезпечують організованість (інтегрованість) спільної взаємодії учнів, педагогів, батьків, персоналу, що обслуговує, і її спрямованість на досягнення освітніх цілей і цілей розвитку школи» [7].

Менеджмент в освіті, за Л. Даниленко, є складовою загального менеджменту за професійною ознакою і характеризується впливом суб'єкта управління (керівник закладу чи установи освіти) на об'єкт управління (навчально-виховний та управлінський процеси, які здійснюються в закладах (установах) освіти, що знаходяться в стані професійного розвитку), у результаті якого відбувається якісна зміна об'єкта управління і підвищується рівень його конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг [6, с. 484].

Одним із видів освітнього менеджменту є шкільний менеджмент – комплекс організаційних форм, цілеспрямованих впливів керівника школи на діяльність персоналу та прийомів управління взаємодією освітніх процесів, до яких належить навчально-виховний, навчально-пізнавальний та самоосвітній процеси [8, с. 133]. У науковій літературі широко використовується поняття «педагогічний менеджмент», яке за В. Крижко та іншими є комплексом принципів, методів, організаційних форм та технологічних прийомів управління освітнім процесом, спрямований на підвищення його ефективності [9]. Детально генезис поняття «педагогічний менеджмент» проаналізовано Л. Кравченко [10]. У менеджменті застосовують різноманітні методи дослідження. Наприклад О. Кузьмін та інші виділяють такі методи:

1. Діалектичний метод. Вивчає явища в розвитку, а саме – взаємозумовлений і суперечливий розвиток явищ дійсності.
2. Конкретно-історичний метод. Передбачає вивчення досліджуваного явища в розвитку з урахуванням причин, умов і чинників, які зумовили зміни, тенденції розвитку явища тощо.
3. Системний метод. Постає як сукупність методологічних засобів, процедур, прийомів, спрямованих на дослідження складних об'єктів з урахуванням усіх наявних взаємозв'язків та динамічних характеристик.
4. Аналітичний метод. Полягає в розчленуванні цілого на частини і розгляданні їх як цілого. Використовують стосовно складних явищ та об'єктів.
5. Балансовий метод. Використовуються для вимірювання впливу чинників на узагальнюючий показник. У його основі складання балансів які є

аналітичною формою порівняння планових і звітних показників, надходжень і витрат, активів і пасивів. Цей метод дає змогу проаналізувати відповідність показників у вартісних і кількісних величинах, виявити відхилення та причини, які зумовили такий стан речей.

6. Методи моделювання (вербального, фізичного, аналогового, математичного). Застосовують їх за умови, коли не можливо через складність взаємозв'язків дослідити розвиток об'єкта під впливом різноманітних чинників. У таких ситуаціях ефективні імітаційні моделі, які мають бути адекватними та максимально наближеними до особливостей об'єкта і реалій його буття.

7. Експертні методи.

Їх використовують за умови, коли не можливо кількісно визначити певні параметри. До них належать органолептичні методи, тобто визначення в кількісній формі результатів суб'єктивного сприйняття спеціалістами (експертами) ознак чи властивостей оцінюваного явища. 8. Економіко-математичні методи. До них відносять методи вивчення випадкових або ймовірних явищ. Завдяки їм виявляють закономірності серед випадковостей. До цієї групи належать методи елементарної математики (диференційне, інтегральне та варіаційне обчислення); методи математичного аналізу (вивчення одномірних та багатомірних статистичних залежностей); методи математичної статистики (виробничі функції, міжгалузевий баланс тощо); економетричні методи (лінійне, нелінійне, блочне, динамічне програмування); методи математичного програмування (метод випуклого програмування, сіткове програмування, управління запасами тощо); методи економічної кібернетики (системний аналіз, імітаційні методи); методи теорії ймовірностей та ін. 9.

Соціологічні методи (анкетування, інтерв'ювання, тестування). Ґрунтуються на соціологічних опитуваннях вибірки цільових респондентів [6, с. 11 –12]. Однією з найважливіших категорій теорії соціального управління є цілі управління. Ціль – це ідеальне передбачення результату діяльності.

Класифікація цілей може бути різною: за системною значущістю (важливістю); за змістом (тематикою); за структурною підпорядкованістю; за соціальною значущістю та ін. [2, с. 144]. Відповідно, цілі освіти – ідеальні прогнозовані результати педагогічної освітньої діяльності [6, с. 989].

М. Бершадський підкреслює, що якість підготовки виконавців часто менше впливає на результати діяльності, ніж якість постановки цілей. Розуміння цього призвело у п'ятдесяті роки ХХ ст. до виникнення особливого розділу педагогічних наук – технології постановки цілей. Він указує, що ціль діагностична, якщо існують доступні засоби її об'єктивної перевірки і досягнення; ціль операціональна, якщо в її формулюванні є вказівка на засоби досягнення цієї цілі [11, с. 53 –55].

Сьогодні, коли різко змінилася оціална ситуація в країні, процеси загострення соціальних відносин вимагають осмислення, аналізу та узагальнення. Необхідно виробити науково обгрунтовану концепцію соціальної роботи з населенням, розробити соціальні технології, зрозумілі та переконливі прийоми організації і проведення соціальної роботи. Соціальна робота – універсальний соціальний інститут: її носії надають допомогу всім індивідам незалежно від соціального статусу, національності, релігії, раси, статі, віку чи інших обставин. Єдиним критерієм у цьому питанні є потреба в допомозі і неможливість самотужки справитись з життєвими негараздами. Особлива увага має приділятися ефективній організації соціальної роботи, що є основою менеджменту (управління) соціальної роботи.

Державні соціальні служби мають різні напрямки діяльності, концентрують свою увагу на таких категоріях, як сім'я, престарілі, одинокі пенсіонери, інваліди і діти. Центри проводять соціальну роботу на засадах гуманізму гармонійного поєднання потреб особистості та інтересів суспільства, взаємодопомоги, диференціалізації та індивідуалізації, партнерства з усіма соціальними інституціями. На сьогоднішній день механізм менеджменту соціальної роботи діє на такі напрямки: соціально-медичні послуги населенню, соціальний захист сім'ї, соціальний захист інвалідів,

соціальне обслуговування людей похилого віку, соціальна робота з безпритульними, соціальна робота з молоддю, соціальна робота з людьми девіантної поведінки, соціальний захист малозабезпечених верств населення.

Фактично організація менеджменту соціальної роботи на даний період є недосконалою. Управління праці та соціального захисту населення України активно працює над виконанням поставлених завдань та здійснює пошук шляхів удосконалення форм та методів роботи по покращенню обслуговування населення. Досить багато фахівців працюють над пошуком шляхів досягнення максимальної ефективності та оптимізації роботи у соціальній сфері.

Література

1. Єльнікова Г. В. Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні : монографія / Г. В. Єльнікова. – К. : ДАККО, 1999. – 303 с.
2. Бабанський Ю. К. Оптимізація педагогічного процесу: (в запит. та відповідях) / Ю. К. Бабанський, М. М. Поташник. - 2-ге вид., перероб. та дод. - К.: Рад. шк., 1983. - 287 с.
3. Дьюї Д. Суспільство та його проблеми / Д. Дьюї; [Пер. з англ. І. І. Мюрберг, А. Б. Толстова, Є. Н. Косилової]. - М.: Ідея-Прес, 2002. - 160 с.
4. Гришан І. П. Менеджмент освітніх установ [Електронний ресурс] / І. П. Гришан. – Режим доступу: <http://window.edu.ru>.
5. Візгерд Я. А. Педагогіка школи. Частина II. Теорія виховання. Школознавство: [навчальний посібник] / Я. А. Візгерд, І. А. Малафєєв. – Перм, 1969. – 324 с.
6. Байбородова С. В. Підготовка керівників освіти у Великій Британії [Електронний ресурс] / С. В. Байбородова. – Режим доступу: <http://vestnik.yspu.org>.
7. Єсіпов Б. П. Педагогіка / Б. П. Єсіпов, Н. К. Гончаров. – М.: Державне навчально-педагогічне видавництво Наркомосу РРФСР, 1939. – 352 с.

8. Де Калуве Л. Розвиток школи: моделі та зміни / Л. Де Калуве, Е. Маркс, М. Петрі. - Калуга: Калузький інститут соціології, 1993. - 240 с.
9. Бондар В. І. Управлінська діяльність директора школи: дидактичний аспект / В. І. Бондар. - К.: Рад. шк., 1987. - 160 с.
10. Березняк Є. С. Керівництво сучасною школою/Є. С. Березняк. - М.: Просвітництво, 1983. - 208 с.
11. Бабанський Ю. К. Вибрані педагогічні праці / [уклад. М. Ю. Бабанський]. - М.: Педагогіка, 1989. - 560 с.

ВОЛОНТЕРСТВО ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНЕ ЯВИЩЕ

Діана БЕССМЕРТНА

здобувач

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Тетяна ПРОХОРЕНКО

канд. соціол. наук, доцент кафедри філософії та

педагогіки професійної підготовки

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Про волонтерський рух в Україні сьогодні з захопленням говорять у багатьох країнах світу, називаючи це явище унікальним. Розквіт волонтерської діяльності у нас припав на час Революції Гідності і початок війни на Донбасі. У надзвичайно складний період саме цей рух об'єднав суспільство, створив дієву структуру громадських організацій, груп людей, готових взяти на себе вирішення найбільш нагальних і болючих проблем держави.

Сьогодні ця тема набуває особливої актуальності, оскільки величезна кількість людей потребує допомоги та підтримки. Повномасштабна війна змусила багатьох людей опинитись у скрутній ситуації. Окрім допомоги